

לפשוטו של רש"י

בס"ד

Revision 6

בראשית פרק ג פסוק ח

וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְקֹנֶק אֱלֹהִים מִתְּהֵלֵךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְקֹנֶק אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֵּן:

רש"י בראשית פרק ג פסוק ח

(ח) וישמעו - יש מדרשי אגדה רבים וכבר סדרום רבותינו על מכונם בבראשית רבה (יט ו) ובשאר מדרשות ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו. ומשמעו, שמעו את קול הקדוש ברוך הוא שהיה מתהלך בגן:

לרוח היום - לאותו רוח שהשמש באה משם וזו היא מערבית, שלפנות ערב כמה במערב, והם סרחו בעשירית:

משלי פרק כה פסוק יא

תְּפוּחֵי זֶהָב בְּמִשְׁפָּיֹת כֶּסֶף דָּבָר דָּבָר עַל אֶפְנָיו:

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יט

ז וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום, א"ר חלפון שמענו שיש הילוך לקול, שנאמר וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן, והילוך לאש, שנאמר (שמות ט) ותהלך אש ארצה, א"ר אבא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן, אלא מתהלך מקפץ ועולה, עיקר שכינה בתחתונים היתה, כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, דור אנוש לג', דור המבול לד', דור הפלגה לה', סדומיים לו', ומצרים בימי אברהם לז', וכנגדן עמדו ז' צדיקים, ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב, לוי קהת עמרם משה, עמד אברהם והורידה לו', עמד יצחק והורידה מן ו' לה', עמד יעקב והורידה מן הה' לד', עמד לוי והורידה מן הד' לג', עמד קהת והורידה מן הג' לב', עמד עמרם והורידה מן הב' לא', עמד משה והורידה מלמעלה למטה, אר"י כתיב (תהלים לז) צדיקים יירשו ארץ וגו', ורשעים מה יעשו פורחים באויר, אלא הרשעים לא השכינו בארץ.

ח וישמעו, אל תקרי וישמעו אלא וישמעו שמעו קולן של אילנות, שהיו אומרים הא גנבא דגנב דעתיה דברייה, ד"א שמעו קולן של מלאכים אומרים ה' אלהים הולך לאותן שבגן, ר' לוי ור' יצחק, ר' לוי אמר מת אותו שבגן, רבי יצחק אמר מת הלך /מתהלך/ לו, אתמהא, א"ל הקדוש ברוך הוא לרוח היום לריוח היום הריני מחיה לו את היום כך אמרתי לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אין אתם יודעים אם יום משלי, אם יום א' משלכם, אלא הרי אני נותן לו יום א' משלי שהוא אלף שנים, והוא חי ט' מאות ול' שנה ומניח לבניו ע', הה"ד (שם /תהלים/ צ) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, לרוח היום רב אמר לרוח מזרחית דנו לרוח שהיא עולה עם היום, זבדי בן לוי אמר לרוח מערבית דנו לרוח שהיא שוקעת עם היום, על דעתיה דרב הקשה עליו כל שהיום עולה הוא מרתיה, ועל דעתיה דזבדי בן לוי ריתה עליו כל שהיום שוקע הוא צונן, ויתחבא האדם ואשתו א"ר איבו גרעה קומתו ונעשה של ק' אמה, בתוך עץ הגן, א"ר לוי רמז לתולדותיו שיהיו ניתנין בארונות של עץ.

בראשית פרק יב פסוק ג

וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֶאָר וְנִבְרַכְוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה:

רש"י בראשית פרק יב פסוק ג

(ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה - יש אגדות רבות, וזהו פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם, וכן כל ונברכו בך שבמקרא, וזה מוכיח (בראשית מח כ) בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה:

בראשית פרק מח

(ט) וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְּנֵי יְדַעְתִּי גַם הוּא יִהְיֶה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדֹּל וְאוֹלָם אֲחִיו הִקְטִין יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ וְנִרְעוּ יִהְיֶה מְלֵא הַגּוֹיִם:

(כ) וַיִּבְרַכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵמוֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשְׁם אֶת אֶפְרַיִם לְפָנָי מִנַּשֶּׁה:

בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה לט

ונברכו בך, הגשמים בזכותך, הטללים בזכותך,

בראשית פרק יב פסוק ה

וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אֲחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן:

רש"י בראשית פרק יב

(ה) אשר עשו בחרן - שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים, ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו. ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם, כמו (שם לא א) עשה את כל הכבוד הזה, (במדבר כד יח) וישראל עושה חיל, לשון קונה וכונס:

בראשית פרק לא

(א) וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וַיִּמְאַשֶׁר לְאָבִינוּ עֲשׂוֹה אֶת כָּל הַכֹּבֵד הַזֶּה:

רש"י בראשית פרק לא

(א) עשה - כנס, כמו (ש"א יד מח) ויעש חיל ויך את עמלק:

שמואל א פרק יד פסוק מח

וַיַּעַשׂ חֵיל וַיִּיךְ אֶת עַמְלֵק וַיִּצַּל אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד שָׁסָהוּ: ס

רש"י שמואל א פרק יד פסוק מח

(מח) ויעש חיל - ויאסף חיל:

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת לך לך פרק יב

סימן ה

[ה] ואת הנפש אשר עשו בחרן. שהחזירו אותם להקב"ה והעלה עליהם כאילו בראם. מהו אשר עשו בחרן, מלמד שאברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים:

בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה לט

יד ואת הנפש אשר עשו בחרן, אמר רבי אלעזר בן זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה ואת אמר ואת הנפש אשר עשו אלא אלו הגרים שגייירו, ואם כן שגייירו למה אמר עשו אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגייירו כאלו בראו, ויאמר אשר עשה, למה נאמר אשר עשו, אמר רב הונא אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים.

בראשית פרק יב פסוק יא

ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את:

רש"י בראשית פרק יב פסוק יא

(יא) הנה נא ידעתי - מדרש אגדה עד עכשיו לא הכיר בה מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו על ידי מעשה הכיר בה. דבר אחר מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה, וזאת עמדה ביופיה. ופשוטו של מקרא הנה נא הגיע השעה שיש לדאוג על יפוך, ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את, ועכשיו אנו באים בין אנשים שחורים ומכוערים, אחיהם של כושים, ולא הורגלו באשה יפה. ודומה לו (בראשית יט ב) הנה נא אדוני סורו נא:

בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מ

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה, כל השנים הללו הוא עמה ועכשיו הוא אומר לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, אלא שע"י הדרך אדם מתבזה וזו עמדה ביפיה, ר' זעירא בשם רבי סימון אמר הלכנו בארם נהרים ובארם נחור, ולא מצאנו אשה נאה כמותך עכשיו שאנו נכנסים למקום כעורים ושחורים אמרי נא אחותי את וגו'.

בראשית פרק יד פסוק יג

ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשפל ואחי ענר והם בעלי ברית אברם:

רש"י בראשית פרק יד פסוק יג

(יג) ויבא הפליט - [מדרשן] לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שכתוב (דברים ג יא) כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים, וזהו נשאר שלא הרגוהו אמרפל וחבריו כשהכו את הרפאים בעשתרות קרנים, תנחומא (חקת כה). ומדרש בראשית רבה (מב ח) זה עוג שפלט מדור המבול, וזהו מיתר הרפאים שנאמר (ו ד) הנפלים היו בארץ וגו' ומתכוין שיהרג אברהם וישא את שרה:

דברים פרק ג

(י) פל ערי המישור וכל הגלעד וכל הבשן עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת עוג בפשן:

(יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלה הוא ברבת בני עמון משע אמות ארצה וארבע אמות רחבה באמת איש:¹

בראשית פרק לג פסוק כ

וַיִּצְבֹּב שָׁם מִזְבַּח וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס

רש"י בראשית פרק לג פסוק כ

(כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל - לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל, אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו והצילו קרא שם המזבח על שם הנס, להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם, כלומר מי שהוא אל הוא הקדוש ברוך הוא הוא לאלהים לי ששמי ישראל, וכן מצינו במשה (שמות יז טו) ויקרא שמו ה' נסי, לא שהמזבח קרוי ה', אלא על שם הנס קרא שם המזבח, להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא, ה' הוא נסי. ורבותינו דרשוהו שהקב"ה קראו ליעקב אל. ודברי תורה (ירמיה כג כט) כפטיש יפוצץ סלע, מתחלקים לכמה טעמים, ואני ליישב פשוטו ושמועו של מקרא באתי:

שמות פרק יז

(ג) וַיִּחַלֵּשׁ הַהוֹשָׁע אֶת עַמְלֵק וְאֶת עֲמוֹ לְפִי תָרַב: פ

(ד) וַיֹּאמֶר יִקְנֹק אֶל מֹשֶׁה כְּתַב זֶכְרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנֵי הַהוֹשָׁע כִּי מָחָה אֶמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

(טו) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבַּח וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יִקְנֹק נָסִי:

(טז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כַּס יְהִי מִלְחָמָה לִיקְנֹק בְּעַמְלֵק מִדֶּר דֶּר: פ

ירמיהו פרק כג

(כט) הֲלוֹא כֹה דִבַּרְתִּי בְּאֵשׁ נְאֻם יִקְנֹק וּכְפָטִישׁ יִפְצֹץ סְלֵעַ: ס

רש"י ירמיהו פרק כג

(כט) הלא כה דברי כאש - לא היה להם לטעות ולדמות חלומות לומר שהם נבואה כי דבר נבואה כשבאה בפי הנביא בגבורה היא באה בו כאש בוערת כענין שנאמר ותהי בלבי כאש בוערת (לעיל /ירמיה/ כ) ואומר ויד ה' עלי חזקה (יחזקאל ג)

וכפטיש - פי"ק בלעז ויש אומר מרטיי"ל בלעז:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לד עמוד א

מנהני מילי? - אמר אביי: דאמר קרא: +תהלים ס"ב+ אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי כי עז לאלהים - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות. דבי רבי ישמעאל תנא: +ירמיהו כ"ג+ וכפטיש יפוצץ סלע, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

תוספות מסכת סנהדרין דף לד עמוד א

מה פטיש זה - רבינו שמואל גריס מחלק שאין הפטיש מתחלק אלא הסלע וקשה דהוה ליה למימר מה הסלע מתחלקת וכן בפרק רבי עקיבא (שבת פח: ושם) גרס מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא היה מתחלק לשבעים לשון והו"ל למימר נמי מה סלע מתחלקת ומפרש ר"ת וכפטיש יפוצץ סלע שהפטיש מתחלקת מן הסלע כדאמר' במדרש מעשה בא' שלקח סנפירין הלך לבודקו נתנו על הסדן והכהו בקורנס ונבקע הסדן ונחלק הקורנס וסנפירין עומד במקומו היינו הוא דכתיב וכפטיש יפוצץ סלע.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף סג עמוד א

משנה. לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת, ולא בתריס, ולא באלה, ולא ברומח, ואם יצא - חייב חטאת. רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים: אינן אלא לגנאי, שנאמר: +ישעיהו ב+ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. בירית - טהורה, ויוצאין בה בשבת. ככלים - טמאים, ואין יוצאין בהן בשבת.

גמ': רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו. תניא, אמרו לו לרבי אליעזר: וכי מאחר תכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח? אמר להן: לפי שאינן צריכין, שנאמר +ישעיהו ב+ לא ישא גוי אל גוי חרב - ותהוי לנוי בעלמא! - אמר אביי: מידי דהוה אשרגא בטיהרא, ופליגא דשמואל, דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד, שנאמר +דברים טו+ כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. מסייע ליה לרבי חייא בר אבא, דאמר רבי חייא בר אבא: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא - +ישעיהו סד+ עין לא ראתה אלהים זולתך.

ואיכא דאמרי, אמרו לו לרבי אליעזר: וכי מאחר תכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח? אמר להן: אף לימות המשיח אינן בטלין. היינו דשמואל, ופליגא דרבי חייא בר אבא. אמר ליה אביי לרב דימי, ואמרי לה לרב אויא, ואמרי לה רב יוסף לרב דימי, ואמרי לה לרב אויא, ואמרי לה אביי לרב יוסף: מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר תכשיטין הן לו? דכתיב +תהלים מה+ **הגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך.** אמר ליה רב כהנא למר בריה דרב הונא: האי בדברי תורה כתיב! - אמר ליה: **אין מקרא יוצא מידי פשוטו.** אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי קא משמע לך - דליגמר איניש, והדר ליסבר .

רש"י מסכת שבת דף סג עמוד א

בדברי תורה כתיב - הוי זהיר לחזור על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין, להביא ראיה, כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה, והוא הודך והדרך.

הליכות עולם שער שני פרק א אות נא

נא. כל היכא דאמרינן אין המקרא יוצא מידי פשוטו, אין הכונה אלא שלא יוציא והוה ממשוטו לגמרי, והוא לשונם אין מקרא יוצא מידי פשוטו ולא אמרו אין מקרא אלא כפשוטו **אבל יש לו פשוטו עם מדרשו** ואינו יוצא מידי כל אחד אבל יסבול הכתוב את הכל ויהיו שניהם אמת, לשון הרמב"ן ז"ל בהשגותיו לספר המצות:

ספר המצוות לרמב"ם שורש ב

וכבר הגיע בהם הסכלות אל יותר קשה מזה וזה שהם כשמצאו דרש בפסוק יתחייב מן הדרש ההוא לעשות פעולה מן הפעולות או להרחיק ענין מן הענינים והם כלם בלא ספק דרבנן ימנו אותם בכלל המצות ואעפ"י שפשטיה דקרא לא יורה על דבר מאותם הענינים עם השרש שהועילו בו עליהם השלום והוא אמרם ז"ל (יבמות יא ב, כד א שבת סג א) **אין מקרא יוצא מדי פשוטו והיות התלמוד שואל בכל מקום ויאמר גופיה דקרא במאי קא מדבר** כשמצאו פסוק ילמדו ממנו דברים רבים על צד הבאור והראיה. ונסמכים במחשבה זו מנו בכלל מצות עשה בקור חולים ונחום אבליים וקבורת מתים בעבור הדרש הנזכר באמרו יתעלה והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון והוא אמרם בו (ב"ק ק א ב"מ ל ב) את הדרך זו גמילות חסדים ילכו זה בקור חולים בה זו קבורת מתים ואת המעשה אלו הדינין אשר יעשון זו לפני משורת הדין. וחשבו כי כל פועל ופועל מאלו הפעולות מצוה בפני עצמה ולא ידעו כי הפעולות האלו כלם והדומים להם נכנסות תחת מצוה אחת (ע' ר) מכלל המצות הכתובות התורה בבאור והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) ואהבת לרעך כמוך.

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש ב

והנה הרב מערבב דבריו וחזר ונתן טעם אחר וסבה אחרת. והסבה שאמר מפני היות כל מה שיוציאו אדם ענפים מן העיקרים אשר נאמרו למשה בסיני בבאור והם תרי"ג מצות ואפילו היה המוציא משה רבינו ע"ה בעצמו לא ימנו. והנה אם הם ענפים מן העיקרים כגון שיהיו חלק מהם אפילו היו כתובים בפירוש לא ימנו לעצמן וראוי הוא לקרותם דברי תורה אלא שלא ימנו בחשבון תרי"ג מצות לא לומר עליהן שהן מדרבנן, אבל אם יוצאו בגזרה שוה או ברבוי דבר מיוחד, כגון ערל בתרומה [לקמן עמ' נג ב, נד

[א] וערוה מן העריות כגון שלשה דורות למעלה (סנה' עה א - ב), למה לא ימנו. ואין אלו ענפים אלא עיקרים וראוי לקרותם עוד דברי תורה ולמנותם כמו שהוא מונה אותן שהזכירו בהם בתלמוד שזה דאורייתא או גוף תורה, אין בהן הפרש ולא מצד שיהיו מסופקות באמיתתן. ואולי יסבור שהדין הנדרש במדה מן המדות עם היותו אמת אבל אין לו רמז בכתוב ולא נכתב המקרא אלא לפשוטו ולא להוציא ממנו הדין ההוא והרי הוא נקרא דרבנן וכשנשמע אותם אומרים שהוא מדאורייתא או שיאמרו שהוא גוף תורה נמנה אותו מפני שהוא נודע בקבלה כי הרבוי או הגזירה שוה בפסוק ההוא נכתבו להוציא בו הדין ההוא הנלמד. ומכל מקום באותן שלא הזכירו שהן דאורייתא הרי אמתת הדין אצלו בספק אם הוא מדברי סופרים לגמרי שחדשו אותו בב"ד או שלמדו אותו מפי מרע"ה ונקרא דברי סופרים לפי שאין לו רמז בכתובי התורה ואינו בכלל תורה צוה לנו משה כלומר תרי"ג מצות. ואנו לא מצינו דעת חכמים בזה. שהמדות כולן אצלם כדבר מפורש בתורה ודורשים אותן מדעתם. ובג"ש הצריכו בו קבלה מפורשת מפני שהוא דבר שיכול אדם לדרוש בו כל היום ולסתור בו כל דיני התורה. כי התיבות יכפלו בתורה כמה פעמים. אי אפשר לספר גדול להיות כולו במלות מחודשות. ונתפרש זה במקומות מן התלמוד שאמרו אדם דן קל וחומר מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו כמו שהוזכר בשני שלנדה (יט ב) ובמקומות אחרים (פס' סו א, ועי' שבת צז א, מכות יד ב, כא א, שבוע' לה ב). והם אומרים (קדושין לה ב, לו א, ב"ק סד ב, זבחי' י א) לישתוק קרא מיניה וליתי בק"ו. ולפעמים

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כד עמוד א

אמר רבא: אף על גב דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו, הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי. ואי לאו גזרה שוה, הוה אמינא שם - שם ממש? למאן קמזהר רחמנא? ליבם, יקום על שם אחיך מיבעי ליה! אי לבי דינא, יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה! ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין: אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו! אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי

שמות פרק יג פסוק ה

וְהָיָה כִּי יֵבֵאֲךָ יִקְנֶךָ אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָעַמֹּרִי וְהַחִיטִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעֵבְדָתְךָ אֶת הָעֵבֶדָה הַזֹּאת בַּחֲדָשׁ הַזֶּה:

רש"י שמות פרק יג פסוק ה

את העבדה הזאת - של פסח. והלא כבר נאמר למעלה (יב כה) והיה כי תבואו אל הארץ וגו', ולמה חזר ושנאה, בשביל דבר שנחחדש בה. בפרשה ראשונה נאמר (שם כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, בכן רשע הכתוב מדבר שהוציא את עצמו מן הכלל, וכאן (פסוק ח) והגדת לבנך, בכן שאינו יודע לשאול, והכתוב מלמדך שתפתח לו אתה בדברי אגדה המושכין את הלב:

רשב"ם בראשית פרק לז

וגם רבנו שלמה אבי אמי מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים נתן לב לפרש פשוטו של מקרא, ואף אני שמואל ב"ר מאיר חתנו זצ"ל נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פרושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום. ועתה יראו המשכילים מה שפירשו הראשונים:

פנים יפות במדבר פרק כא¹

(לד) ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו וגו'. בנדה דף ס"א [ע"א] מכדי סיחון ועוג אחי הוי, דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוי מ"ש מעוג דמסתפי ומ"ש מסיחון דלא קא מסתפי, אמר ר"י משום רשב"י וכו' שנאמר ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי, והקשו התוס' [ד"ה זה עוג] דלמא סיחון הוי דג"כ פלט מדור המבול ע"ש, לפי פשוטו י"ל דודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו דויבא הפליט היינו שנפלט מן המלחמה והגיד לאברהם אבינו כי נשבה אחיו כפירש"י [בראשית יד, יג], וכיון דכתיב בפרשת דברים [ג, יא] כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, ופירש"י דקאי על מלחמות המלכים אלא דלא נימא כיון דהמלחמה היה מכמה מלכים, א"כ י"ל דהפליט היה משאר מלכים אלא מדכתיב הפליט בה' הידיעה דרש מיניה רשב"ג ג"כ מדור המבול, א"כ אין סברא שהיה סיחון דע"כ לא היה באותו מלחמה של הרפאים, דהא מקרא מפורש כי רק עוג וע"כ הפליט היינו עוג שהיה במלחמות המלכים, ולפי המדרש אגדה שהביא רש"י בפ' לך [בראשית יד, יג] וכן

הוא בפרקי דר"א והביאו בילקוט כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים, היינו שנשאר במבול מן הנפילים, קשה דהא גם סיחון נשאר מן המבול, ונראה דאחיה שהוא אביו של עוג הוא הנשאר ממבול והוליד את סיחון אחר המבול, וכן משמעות הכתוב בפרשת בראשית [ו, ד] הנפילים היו בארץ וגו', וגם אחר כן אשר יבואו בני אלהים וגו' וילדו להם המה הגבורים, דהיינו אחר המבול ואחיה כבר מת בימי משה, והיינו דאמר כי רק עוג נשאר מן המבול כי סיחון נולד אחר המבול, והיינו דכתיב ויבוא הפליט משמע שלא היה אלא פליט אחד מן המבול היינו דאחיה כבר מת קודם מלחמות המלכים ולא היה קיים אלא עוג שהוא הפליט מדור המבול:

PANIM YAFOT

R. Pinchas son of R. Zvi Hirsh haLevi Horowitz (or Ish Horowitz) was born in Tchortekov, Poland, in 1730, to a rabbinical family, studied Torah with his father who was the Rav of Tchortekov, and with his big brothers, R. Nachum, later Rabbi of Preskov, and R. Shmuel Shmelke, later rabbi of Nicolsburg. Later, the two brothers, R. Pinchas and R. Shmuel became close students of R. Dov Baer of Mezritch, the disciple of the Ba'al Shem Tov. R. Pinchas served as rabbi of various cities, and in 1772 was appointed to replace R. Avraham Abush (d. 1768) as rabbi of Frankfort am Main, serving as its rabbi for 33 years, until his death in 1805. During this period he had close ties with R. Yechezkel Landa, author of the Nodah beYehuda and R. Nathan Adler of Frankfort am Main and mentor of R. Moses Schreiber (Sofer), author of the Chatam Sofer, and other Chassidic leaders. At the end of his life the enlightenment (haskalah) began to strike roots, and R. Pinchas fought it with all his might. He had many disciples including the Chatam Sofer. His most famous book is the Sefer Hafla'ah, in which there are three parts: Sefer Ketubbah on tractate Ketubot, Sefer haMiknah on tractate Kiddushin with the Kuntros haAharon (added here according to the Jerusalem 2009 edition), and Panim Yafot, sermons on the Pentateuch and five megillot - the 2008 Mishor (Bnei Brak) edition has been added to our data banks.